

३६

प्रशासकीय अदालत

इजलास

श्री डिल्लीराज धिमिर जवाहरलाल नेहरू
 श्री रीता मैनाली संदस्य
 श्री कृष्ण प्रसाद पोडेल २०४५ संदस्य

फैसला

संवत् २०७६ सालको पुनरावेदन नं १०/४

मुद्दा: विभागीय सजाय (दुई तल्लन वृद्धि रोका)।

धनुषा जिल्ला शहिदनगर न पा, बडा नं. ६ घर भई हाल राट्रिय प्राणी उद्धान भक्तपुरको सहायक व्यवस्थापन अधिकृत पदमा कार्यस्त प्रमोद कुमार यादव १	पुनरावेदक
विरुद्ध		
चन तथा चातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौँ १	
ऐ. मन्त्रालयका सचिव डा. विष्वनाथ ओली १	गिपडी

प्रशासकीय अदालत ऐन, २०७६ को दफा ७ (१) बमोजिम यस अदालतमा दायर भएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र निर्णय यस प्रकार छ:

डोल्पाको कागजात देखाएर जाजरकोटमा जडिबुटी तस्करी शीर्षकमा प्रकाशित समाचार सम्बन्धमा तहाँ कार्यालयको च.नं. ४७८, मिति २०७५।१०।२४ को पत्र सहित छानबीन टोलीबाट प्राप्त प्रतिवेदन सहितका कागजातको आधारमा आ. व. २०७५।०३६ मा तहाँ निकुञ्ज कार्यालयबाट १३,३५,००० के.री. सेतकचिनी निकासी गरेको देखिएको सम्बन्धमा तहाँ कार्यालयबाट निजी आवादी जग्गामा उत्पादित सेतकचिनी सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिदा जिम्मेवार कर्मचारीले समयमा नै जानकार भई माथिल्लो निकायको राय सुझाव माग गरी कानूनसम्मत ढङ्गले काम कारवाही गर्नु पर्नेमा ढुलो मात्रामा सेतकचिनी निकासी भई सङ्केत पनि माथिल्लो निकायसँग कुनै समन्वय नगरेको र कुनै कुनै फाइलको हकमा सङ्कलन अनुमति र निकासी छोडपूर्जिको अन्तराल जम्मा तीन दिन देखिन्छ भने कुनै कुनै फाइलमा एक महिनाको देखिन्छ। सेतकचिनी सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिने क्रममा कार्यविधिगत त्रुटी र माथिल्लो निकायसँग समन्वयात्मक कमजोरी गरेको देखिएको हुँदा तपाइले सम्पादन गरेको काम सन्तोषजनक नभएको र पदीय कार्य जिम्मेवारीमूर्क भूरा गरेको नदेखिएको हुँदा तपाइलाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० (क) र (घ) को कसूरमा सोही ऐनको दफा ५९(क) को देहाय (२) अनुसार सजाय किन नगर्ने? सो नगर्नु पर्ने कुनै कारण र प्रमाण भएको प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र

दिनभित्र निजामती सेवा ऐनको दफा ६६ बमोजिम सफाई पेश गर्ने हुँदू वन तथा बातावरण मन्त्रालयको मिति २०७६।५।१२ को निर्णय (सचिवस्तर) अनुसार अनुरोध छ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७६।५।१५ मा वन तथा बातावरण मन्त्रालयले पुनरावेदकलाई सफाई पेश गर्ने बोरे लेखिको पत्र ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३४ को उपदफा (२) मा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमहरूमा लेखिएको जति कुरामा सोही बमोजिम र अरुमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । उक्त दफाले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सेतकचिनी जडिवुटीको राजश्व वन नियमावली, २०५१ को नियम ११ संग सम्बन्धित अनुसूची-३ बमोजिमको दस्तुर लिइएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ को परिच्छेद-६, वन विकास सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गतका नियम २१ मा मध्यवर्ती सामुदायिक वन, नियम २२ मा मध्यवर्ती धार्मिक वन, नियम २३ मा मध्यवर्ती निजी वन र नियम २५ मा मध्यवर्ती क्षेत्र वन भन्ने व्यवस्था रहेको हुँदा, मध्यवर्ती निजी वन पनि विद्यमान कानूनको बनको प्रकारको रूपमा उल्लेख गरेको र वन नियमावली, २०५१ को नियम ११(१) मा कुनै वन धोबबाट अनुसूची-३ मा उल्लिखित जडिवुटीहरू सङ्गलन गर्न चाहनेले अधिकार प्राप्त अधिकारी समझ निवेदन दिनु पर्ने भन्ने व्यवस्था बमोजिम शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेको निजी हक्कभोगको जमिनमा लगाईएको वन क्षेत्र र सामुदायिक बनमा सङ्गलन गरिएको वन पैदावार एवं जडिवुटीको राजश्व लिन पाउने कानूनी व्यवस्था रहेको हुँदा सोही आधारमा राजश्व लिइएको हो र राजश्व नलिइकन छोडपूर्जि दिनु उपरोक्त कानूनी प्रावधान विपरित हुन जाने व्यहोरा अनुरोध छ । मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ को नियम २३ को उपनियम (१) मा मध्यवर्ती क्षेत्रभित्रको आफ्नो हक पुर्ने जागाका धनीले आफ्नो इच्छा अनुसार मध्यवर्ती निजी वनको विकास, संरक्षण, व्यवस्थापन गर्न तथा वन पैदावारको उपयोग गर्न सक्ने, उपनियम (२) मा संरक्षकले मध्यवर्ती निजी वनको धनीलाई आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्ने, उपनियम (४) मा मध्यवर्ती क्षेत्र वाहिर ओसारपसार र विक्रि वितरण गर्नु पर्नेमा वन पैदावारको जात, किसिम र परिमाण सोही सम्बन्धित संरक्षक समझ निवेदन दिनु पर्ने र तत्सम्बन्धमा आवश्यक जाँचवुझ गर्दा गराउँदा उक्त वन पैदावार मध्यवर्ती निजी वनको धनीको देखिन आएमा वन पैदावारको जात, किसिम र परिमाण सुलाई संरक्षकले मध्यवर्ती क्षेत्र वाहिर ओसारपसार गर्ने पूर्जी दिनु पर्नेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण विभागको च.न. ९५०, मिति २०७५।७।१४ को पत्रानुसार मिति २०७५।७।१३ को विभागीय निर्णयानुसार शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको पञ्चवर्षीय व्यवस्थापन योजना (२०७५/७६-२०७९/८०) स्वीकृत भएको र सो योजनाको शीर्षक नं. ९.१.२ मा मध्यवर्ती निजी वन र मध्यवर्ती सामुदायिक वनबाट स्थानीय उपभोक्ताहरूले सेतकचिनी खिराले (Polygonatum spp) सङ्गलन गर्न सक्नेछन् भनी उल्लेख भएको छ । यस्तै मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ताहरूले स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम सेतकचिनी/खिराले (Polygonatum spp) सङ्गलन गर्न सक्नेछन् भनी उल्लेख छ । नियमावली र स्वीकृत व्यवस्थापन योजनामा भएको स्पष्ट व्यवस्था बमोजिम आफूलाई तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गरेको हुँदा यसमा द्विविधा हुनु पर्ने कुनै कारण उत्पन्न नभएकोले यस सम्बन्धमा माथिल्लो निकायसँग सोधपुछ नगरेको हो । मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ को नियम २३ को उपनियम (४) बमोजिम भ समझ परेको निवेदन र उपनियम (५) बमोजिमको प्रकृया पूरा गर्न कार्यालयका रेजर छूत बहादुर खड्कालाई आवश्यक जाँचवुझ गर्न फिल्डमा खटाएको थिए । निजले सेवाग्राहीको समस्यालाई मध्यनगर गरी द्रुत गतिमा फिल्डमा खटिइ विद्यमान कानूनले तोकेका सबै विधि प्रकृया पु-याई म समझ पेश गरेको हुँदा प्रकृया पुराको फाइलमा मैले सेवाग्राहीलाई समयमै छोडपूर्जि दिई द्रुत सेवा प्रदान गरेको थिए । सेवाग्राहीहरूले पनि आफ्नो काम छिटोछिरितो रूपमा गर्न मलाई पटक पटक कार्यालयमा आई अनुरोध गर्ने गरेका थिए । तराई, उल्लिखित कानूनी प्रावधान र

व्यवस्था बमोजिमको कार्य सम्पन्न गरेको हुँ। राजश्व वाचन उठका स्त्रीलाई २ करोड २५ लाख नियमानुसार नेपाल सरकारको राजश्व कोषमा दाखिला गरिएको छ। राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा क्षेत्रफलमा संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा २५का मा व्यवस्था भए बमोजिम उठेको राजश्वको ३०-५० प्रतिशत रकम मात्रावली क्षेत्र व्यवस्थापनमा खर्च गर्न सक्ने प्रावधान बमोजिम स्थानीय समुदायको अर्थिक, सामाजिक अवस्था सुधार गर्नमा सो रकम खर्च गर्न सकिने हुन्छ। सेतकचिनी निकासीबाट खेर गढाहेको जडिवुटीको स्थानीय उपमोक्ताहरूले यथोचित मूल्य प्राप्त भई उनीहरूको आय आर्जनमा वृद्धि भई जीविकोपार्जनमा टेबा पुगेको छ। डोल्पा जस्तो नेपालको भौगोलिक हिसाबले अत्यन्त विकट दुर्गम र यातायात, सञ्चारको साधनबाट चिन्त जिल्लामा वसी सेवाग्राहीलाई छिटोछिरितो रूपमा सेवा प्रवाह गरिएको व्यहोरा अनुरोध छ। यसरी विधमान कानूनले प्रदान गरेको जिम्मेवारी बहन गर्नु, बन पैदावार निकासी गर्ने व्यवसायीबाट प्रचलित कानूनले तोकेको राजश्व उठाउनु तथा समयमै सेवाग्राहीको कार्य सम्पन्न गर्नु निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० (क) र (घ) विपरित नभएको हुँदा मलाई उल्लिखित दफा बमोजिमको कारबाही गर्नु अन्यायपूर्ण हुन जाने भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७६।६।१६ मा पुनरावेदकले बन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिव समक्ष पेश गरेको स्पष्टीकरण।

बन तथा वातावरण मन्त्रालयको मिति २०७६।७।१७ को पत्रबाट माग्न भए बमोजिम सहायक संरक्षण अधिकृत प्रमोद कुमार यादवले शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, डोल्पामा कार्यरत रहेदा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को खण्ड (क) र (घ) बमोजिम सन्तोषजनक रूपमा कार्य सम्पादन नगरेको र तोकेको पदीय दायित्व जिम्मेवारीपूर्वक पुरा नगरेकोले निजलाई सोही ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) को देहाय (२) बमोजिम २ (दुई) तलब वृद्धि रोका गर्ने विभागीय सजाय गर्न परामर्श दिने भन्ने समेत व्यहोराको लोक सेवा आयोगको भिति २०७६।८।२४ को परामर्श।

पुनरावेदकले शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, डोल्पाको निमित्त प्रमुख सरकार अधिकृत पदमा कार्यरत रहेको अवस्थामा सेतकचिनी सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिने क्रममा कार्यविधिगत त्रुटी र माथिल्लो निकायसँग गर्नुपर्ने समन्वय नगरेकोले सम्पादन गरेको काम सन्तोषजनक नभएको र पदीय दायित्व जिम्मेवारीपूर्वक पुरा नगरेको सम्बन्धमा निजसँग यस मन्त्रालयको मिति २०७६।५।१५ को पत्रबाट निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६६ बमोजिम १५(फन्ड) दिनको म्याद दिई सफाई माग गरिएकोमा निजबाट मिति २०७६।६।१६ मा प्राप्त सफाई सन्तोषजनक मान्न सकिएन। सङ्कलन भएका कागाजात, तुझिल्का सबुद प्रमाण उपर समेत विचार गर्दा निजले निजामती सेवा ऐन, २०४९ (संशोधन सहित) को दफा ६० को खण्ड (क) र (घ) बमोजिमको कसूर गरेको देखिएकोले निज उपर सोही ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) को (२) बमोजिमको २ (दुई) तलब वृद्धि रोका गर्ने राजाय प्रस्ताव गरी सो सजाय गर्नका निमित्त निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६६ बमोजिम लोक सेवा आयोग, केन्द्रीय कार्यालयमा परामर्शको लागि पठाइएकोमा आयोगको च.नं. ९४, मिति २०७६।८।२४ को पत्रबाट परामर्श प्राप्त भए अनुरूप निज राप. तृतीय (प्रा.) श्रेणीको सहायक व्यवस्थापन अधिकृत पदमा कार्यरत प्रमोद कुमार यादवलाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९ को खण्ड (क) को (२) बमोजिमको २ (दुई) तलब वृद्धि रोका गर्ने सजाय गर्न निर्णय आदेश गरिएको छ। यो आदेशमा चित नबुझेमा निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ११४ को खण्ड (घ) को म्यादभित्र प्रशासकीय अदालत समक्ष पुनरावेदन दिन सकिनेछ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७६।८।३० मा बन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिवले पुनरावेदकलाई गरेको विभागीय सजायको निर्णय।

शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, डोल्पाको निमित्त प्रमुख सरकार अधिकृत पदमा कार्यरत रहेको अवस्थामा तपाइले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को खण्ड (क) र (घ) बमोजिमको कसूर गरेको

३६
८

देखिएकोले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५६ खण्ड (क) को देहाय (२) बमोजिम तपाइलाई २(दुई) तलब बृद्धि रोका गरिएको व्यहोरा बन तथा बालावरण मन्त्रालयको मिति २०७६। द। ३० को निर्णय (सचिवस्तर) अनुसार अनुरोध छ, भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७६। ९। १ मा पुनरावेदकलाई बन तथा बालावरण मन्त्रालयले लेखेको पत्र ।

निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६६ ले कारवाही गर्न लागिएको कारण उल्लेख गरी यसरी लगाइएको आरोप कुन कुरा र कारणमा आधारित छ, सो समेत खुलाउनु पर्नेमा सो केही नगरी मलाई एक पटक सो दफा बमोजिम स्पष्टीकरण सोधिएको अवस्था छ । मलाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को (क) र (घ) बमोजिमको कसूरमा दफा ५९(क)(२) बमोजिम २(दुई) तलब बृद्धि रोका गर्ने सजाय गरिएको अवस्था छ । दफा ६०(क) मा निजले सम्पादन गरेको काम सन्तोषजनक नभएमा भन्ने व्यवस्था छ । यस सम्बन्धमा मैले ऐन नियमको अधिनमा रही कार्य सम्पादन गरेको कुरा स्पष्टरूप खुलाई पेश गरेको स्पष्टीकरणमा असहमत हुने आधार, कारण र प्रमाण सजायको निर्णय आदेशमा उल्लेख छैन । मैले पेश गरेको स्पष्टीकरणको व्यहोरा कुन कारण र आधारले सन्तोषजनक मान्न नस्किएको हो सोको वस्तुनिष्ठ विवेचना नै नगरी केवल स्पष्टीकरण सन्तोषजनक मान्न सकिएन भन्दै सङ्घलन भएका कागजात र बुझिएका सबूद प्रमाण विचार गर्दा कसूर गरेको देखिएको भनी अमूर्त भाषा प्रयोग गरी कसूर काथम गरी गरिएको निर्णय न्यायिक भूल्य, मान्यता एंवं निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ११०, १११ र ११२ विपरित छ । त्यसैरी ऐ, ऐनको दफा ६१(घ) मा यो ऐन वा प्रचलित कानूनले तोकेको परीय दायित्व जिम्मेवारीसँग पुरा नगरेमा भन्ने व्यवस्था छ । सो बमोजिम मैले कहिले निर्दिष्ट गरेको के कस्तो परीय दायित्व पुरा गर्न नस्केको हो निर्णयमा उल्लेख छैन । केवल स्पष्टीकरण सन्तोषजनक मान्न सकिएन र लोक सेवा आयोगबाट प्राप्त राय समेतको आधारमा भनी सतही रूपमा निर्णय गरिएको छ । वस्तुत, म कार्यरत रहेको शो-फोकसुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट आ.व. २०७५। ७६ मा १३,३३,५०० के.जी. सेतकचिनी निकासी भएको सन्दर्भमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३४(२), हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३६, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ र बन नियमावली, २०५१ को अधिनमा रही उल्लिखित कानूनी प्रावधान र कार्याधिको पालना गरी बन नियमावलीले तोकेको सेतकचिनीको प्रति किलो रु. १५। - का दरले राजध तङ्गलन गरी निकासी इगाजत दिइने गरेको कुरा शो-फोकसुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट आ. व. २०७४/७५ मा प्रकाशित वार्षिक प्रतिवेदनबाट देखिन्छ । त्यस्तै, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट मिति २०७५। ७। १३ मा स्वीकृत भै कार्यान्वयनको लागि शो-फोकसुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा प्राप्त भएको SHEY PHOKSUNDO NATIONAL PARK AND ITS BUFFER ZONE MANAGEMENT PLAN, 2015/16-2019/20 ८५। २०१८-२०२२ AD। को प्रकरण ९। १.२ मा स्थानीय उपभोक्ताले सेतकचिनी सङ्घलन गर्ने, अधिल्लो आ.व. मा सङ्घलन भएको कुरा उल्लेख गर्दै व्यवस्थापन योजना प्रकाशित भएको छ । यसरी विगत देखि नै भई आएको कार्य प्रचलित ऐन कानून बमोजिम गरेको र कहिँ कतै सोधनु वा निकास लिनु नपर्ने कानून बमोजिमको पदिय कर्तव्य निर्वाह गरेको हुँ । जुन कुरामा कार्य सम्पादन गर्न पुनरावेदकलाई कुनै दुविधा छैन त्यस कुरामा मौखिक रूपमै भए पनि कुनै विभागीय निर्देशन मान गरी राख्नु पर्ने कुरा पनि भएन । सेवाग्राहीलाई सकेसम्म द्रुत सेवा प्रदान गरिएको छ । मबाट सम्पादित काम कारबाहीमा कुनै बदनियत रहेको तथा गैरकानूनी तवरले गरिएको भन्न सकिएको पनि छैन र सो सम्बन्धमा कसैको उजुरी शिकायत पनि छैन । मैले गरेका उत्त काम कारबाही कानून विपरित भएको छैन, भए गरिएका काम कारबाहीबाट खेरजाने बनस्पती जडिवुटीलाई सदुपयोग गरी नेपाल सरकारको राजध बृद्धिका साथै स्थानीय व्यक्तिहरूको जीवनस्तरमा आर्थिक हैसियत उत्क्षेप सहयोग पुरोको छ । यसरी ऐन, कानून,

विभागीय नीति, निर्देशन विपरित कार्य नगरको अवस्थामा मे उपर भएको कारबाही पूर्वाग्रहयुक्त छ। मेरा विस्तृद्ध गरिएको निर्णयमा कुन कानून, नीति, नियम तथा निर्देशन बमोजिम मैले गरेको काम कारबाहीमा कार्यविधिगत ब्रुटी भएको हो सो कुरा खुलाइएको छैन। त्यस्तै सम्पादन गरेको कामको सन्दर्भमा के कुन नियम कानून तथा विभागीय नीति निर्देशनको सन्दर्भमा माधिल्लो निकायसँग समन्वय गर्नु पर्ने चियो ती कुराहरु पनि उल्लेख गर्न सकिएको छैन। मैले पेश गरेको स्पष्टीकरणलाई अध्ययन मनन नै नगरी ठाडो रूपमा मलाई कसूरदार कायम गरिएको हुँदा उक्त निर्णय पूर्वाग्रहयुक्त समेत देखिएको छ। जनाहकमा कानूनको दुरुपयोग र अपव्याख्या गरी भएको उक्त निर्णय कानूनी राजमा कायम रहन सक्दैन। सो निर्णयमा मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १६८, प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३ र दफा ५४ तथा निजामती सेवा ऐन तथा नियमावलीका उक्त दफा, नियमहरूको गम्भिर ब्रुटी भएको भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७६। १०। १० मा पुनरावेदकले यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदन पत्र ।

पुनरावेदकलाई विभागीय सजाय गर्दा लिइएका कानूनी आधार तथा मिसिल संलग्न प्रमाणको मूल्याङ्कनको सन्दर्भमा मिति २०७६। ८। ३० मा गरिएको विभागीय सजायको निर्णय न्यायको रोहमा फरक पर्न सक्ने देखिदा प्रशासकीय अदालत नियमावली, २०७३ को नियम ८(३) बमोजिम विपक्षीहरूबाट लिखित प्रतिवाद विशेष सरकारी बकील कार्यालय मार्फत झिकाउनुको राय राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट मिति २०७५। ७। १३ मा स्वीकृत भएको SHEYPHOKSUNDO NATIONAL PARK AND ITS BUFFER ZONE MANAGEMENT PLAN, 2015/076-2019/80 तथा शे-फोकसुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट आ.व. २०७४। ७५, मा प्रकाशित वार्षिक प्रतिवेदन बन तथा बातावरण मन्त्रालयबाट झिकाई आएपछि वा म्याद नाधेपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७७। ६। १९ मा यस अदालतबाट भएको आदेश ।

पुनरावेदकले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६०(क) र (घ) बमोजिमको कसूर गरेको कुरा उचित र पर्याप्त आधार, कारणबाट पुर्ण हुन आएकोले निजलाई ऐ, ऐनको दफा ५९(क)(२) अनुसार विभागीय सजाय गरिएको हो । विभागीय सजायको निर्णय गर्दा निजामती सेवा ऐन र नियमावलीमा उल्लिखित सम्पूर्ण कार्यविधिहरूको पूर्ण परिपालना गरी स्पष्ट आधार, कारण तथा प्राप्त कागजात, बुझिएको सबुद प्रमाण, प्रतिवेदन अनुरूप उक्त सजाय गर्ने निष्कर्षमा निर्णयकर्ता पुर्णी कानूनसम्मत रूपमा भएको निर्णय आत्मनिष्ठ रूपमा भएको तथा न्यायिक मूल्य, मान्यता एवं निजामती सेवा नियमावलीको नियम ११०, १११, ११२ विपरित भएको भन्ने पुनरावेदन जिकिर निर्धारक छ, खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७७। ७। १९ मा बन तथा बातावरण मन्त्रालयका तर्फबाट र आपनो हकमा समेत ऐ, मन्त्रालयका सचिव डा. विश्वनाथ ओलीले पेश गरेको लिखित प्रतिवाद ।

अदालतको ठहर

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी यस इजलास समझ पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान अधिकारी श्री चिव बहादुर के.सी. ले प्रचलित कानूनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी निमित प्रमुख संरक्षण अधिकृतको हैसियतले शे-फोकसुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको क्षेत्रभित्र निजी आवादी जग्गामा उत्पादन भएको सेतकचिनी सङ्कलन अनुमति तथा निकासी ढोडपूर्जि दिएकोमा माधिल्लो निकायसँग गर्नुपर्ने समन्वय नगरेको तथा कार्यविधिगत ब्रुटी गरेको भनी दुई तलब बृद्धि रोका गर्ने गरी भएको मिति २०७६। ८। ३० को विभागीय सजाय गैरकानूनी र अन्यथपूर्ण भएको हुँदा उक्त निर्णय बदर हुनुपर्छ भनी गर्नु भएको बहस तथा विपक्षीका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान सहस्रक न्यायधिकारी श्री ठाकुर प्रसाद

बस्ताकोटीले आ. व. २०७५। ७६ मा शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयबाट १३,३५,००० के.जी. सेतकचिनी निकासी गरेको देखिएको सम्बन्धमा सोही निकुञ्ज कार्यालयबाट निजी आवादी जग्गामा उत्पादित सेतकचिनी सङ्गलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिदा आफूभन्दा माथिल्लो निकायसँग कुनै लिखित तथा मौखिक सम्बन्ध गरेको नदेखिएको तथा कोहीलाई तीन दिनमै सेतकचिनी सङ्गलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिईएको र कोहीलाई दिएको त्यस्तो अनुमति र छोडपूर्जिको अन्तराल एक महिना भएको समेत अवस्था देखिई कार्यविधिगत त्रुटी देखिएको हुँदा कानून चमोजिम बन तथा बातावरण मन्त्रालयका सचिवबाट पुनरावेदकलाई दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने गरी मिति २०७६। द। ३० मा भएको सजायको निर्णय कानूनसम्मत देखिएकोले सदर हुनुपर्द भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

प्रस्तुत मुद्दामा भिसिल संलग्न कागजात अध्ययन एवं दुवै पञ्चका विद्वान कानून व्यवसायीको बहस जिकिर समेतलाई विचार गर्दा पुनरावेदकलाई दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने गरी मिति २०७६। द। ३० मा भएको विभागीय सजायको निर्णय कानूनसम्मत छ वा छैन ? सो निर्णय बदर हुनुपर्ने हो वा होइन ? भन्ने विषयमा यस अदालतबाट निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

विशेषतः राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुको दायित्व कानूनले नै निर्धारण गरेको हुन्छ। कानूनी राज्यमा कानून भन्दा माथि केही हुँदैन। कानूनले जसलाई अधिकार प्रयोग गर्न भनी तोकेको छ उसैले विवेकसम्मत ढङ्गले उक्त अधिकारको प्रयोग गर्नु पर्दछ। कानूनले नै स्पष्ट रूपमा अधिकार प्रयोग गर्न दिएकोमा सो अधिकार प्रयोग गरी कार्य सम्पादन गर्नु सम्बन्धित कर्मचारीको दायित्व नै हुन्छ। आफ्नो दायित्व निर्वाह गर्ने क्रममा माथिल्लो निकायसँग सम्बन्ध गरी पर्दीय जिम्मेवारी पूरा गर्नु पर्ने भनी स्पष्ट रूपमा कानूनले निर्दिष्ट गरेको छ भने सम्बन्धित कर्मचारीले सोही चमोजिम सम्बन्ध गर्नुपर्ने हुन्छ। मातहतका कार्यालयबाट सम्पादन हुने केन्कस्ता कामकारवाही सम्पादन गर्नुभन्दा अधि माथिल्लो निकायसँग आवश्यक सम्बन्ध गर्नु पर्ने हो सो सम्बन्धमा त्यस्तो निकायले समय-समयमा कानूनको अधिनमा रही आवश्यक परिपत्र, निर्देशन जारी गर्न नसक्ने भन्ने हुँदैन। प्रस्तुत मुद्दाको विषयका सम्बन्धमा बन तथा बातावरण मन्त्रालय वा सम्बन्धित निकायबाट कुनै त्यस्तो निर्देशन वा परिपत्र जारी भएको भन्ने पनि भिसिल संलग्न कागजातबाट देखिदैन। राष्ट्रसेवक कर्मचारीले आफ्नो पर्दीय दायित्व पूरा गर्ने क्रममा कानूनले तोकेको अधिकार र कर्तव्य कानून चमोजिम प्रयोग र पालना गरेको अवस्थामा माथिल्लो निकायसँग किन सम्बन्ध नगरेको भन्ने जस्ता प्रत्र उठाई कारवाही गर्ने कार्यबाट कर्मचारी आफ्नो काम कारवाहीप्रति उदासिन भई कर्मचारीबाट कार्यविवरण अनुसारको अपेक्षाकृत नतिजा हासिल गर्न नसकिने अवस्था उत्पन्न पनि हुन सक्ने तर्फ ध्यान दिनु जर्ही हुन्छ ।

SEY PHOKSUNDO NATIONAL PARK & ITS BUFFER ZONE MANAGEMENT PLAN 2075/76-2079/80 B.S. को प्रकरण ९.१.२. मा शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रभित्रका २५ बटा मध्यवर्ती क्षेत्रका उपगोक्ताहरुले मध्यवर्ती क्षेत्र सामुदायिक बन वा निजी बनवाट सेतकचिनी सङ्गलन र ओसारप्सार (Transport) गर्ने कुरा उल्लेख गर्दै त्यस्तो बन क्षेत्रबाट वार्षिक १३११६९६ के.जी. सेतकचिनी उत्पादन हुन सक्ने (Harvestable Quantity) भनी प्रक्षेपण गरिएको देखिन्छ। आ. व. २०७४। ७५ मा सो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयले ६,९१,७०० के.जी. सेतकचिनीको छोडपूर्जि जारी गरी रु. ३४,५८,५००। राज्य सङ्गलन गरेको भन्ने पनि सो योजनामा उल्लेख भएको देखिन्छ। ती क्षेत्रभित्रका स्थानीयहरुलाई आधुनिक सीप र प्रविधिको प्रयोग गर्न सिकाई सेतकचिनीको उत्पादन वृद्धि गरी यसको दीमो उपयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने भन्ने कुरा पनि उक्त योजनाले कार्ययोजनामा राखेको छ। कार्ययोजनाले निर्दिष्ट गरेको कार्य सम्पादन गर्दा पुनरावेदकले निमित्त प्रमुख संरक्षण अधिकृतको रूपमा जिम्मेवारी पूरा गर्ने क्रममा शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रभित्रका मध्यवर्ती क्षेत्रहरुका निजी आवादी जग्गामा उत्पादित सेतकचिनी प्रति किलो

रु. १५। - राजधा लिएर सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिएको देखिन्छ । पुनरावेदकले प्रमुख संरक्षण अधिकृतको हैसियतले सेतकचिनी सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिएको र राजधा दखिला गरी मासिक प्रतिवेदन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा संरक्षण विभागमा पेश गर्ने गरेको देखिएवाट समेत विभागलाई उल्लिखित कार्यको जानकारी समयमै प्राप्त भएको यियो भनी मान्नु पर्ने हुन्छ । मासिक प्रतिवेदन हेरिसकेपछि कार्याविधिगत त्रुटी भएको वा अधिकारक्षेत्र भन्दा बाहिर गई कार्य गरेको भन्ने देखिएमा तुरुन्तै पत्राचार गरी रोकनुपर्ने वा तत्सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिनुपर्ने यियो । निजी बनको हकमा उत्पादित सेतकचिनीको राजधाको दरको सम्बन्धमा अन्यथा व्यवस्था गर्नुपर्ने भन्ने विभागलाई लागेमा तत्सम्बन्धमा अविलम्ब कारबाही गरी निर्देशन दिने समेतका आवश्यक निर्णय लिन सक्ने अधिकार तालुक अड्डाको हैसियतमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्धनजन्तु संरक्षण विभागलाई रहेको यियो । राष्ट्रिय निकुञ्जको मासिक प्रतिवेदन विभागमा पेश गर्ने गरिएकोमा पुनरावेदकद्वारा सम्पर्दित कार्य तालुक निकायसंग सम्बन्ध नगरी गरेको भनी आरोप लगाउन मिल्ने अवस्था विद्यमान रहेको देखिन आएन ।

पुनरावेदकवाट शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रको निजी आवादी जग्गामा उत्पादित सेतकचिनी सङ्कलन तथा निकासी छोडपूर्जि दिएको काम कारबाहीमा कार्याविधिगत त्रुटी गरेको भन्ने विपक्षीको जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा, डोल्पा र मुगु गरी दुई जिल्लामा फैलिई ३५५५ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल रहेको नेपालको सबैभन्दा ठूलो निकुञ्जको रूपमा रहेको शे-फोकसुण्डो निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रले करीब १३४९ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल ओगटेको देखिन्छ । विकट हिमाली जिल्लाहरूमा ठूलो क्षेत्र ओगटेको यस राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रभित्रका निजी आवादी जग्गामा सेतकचिनीको सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिवा समयावधिमा एकरूपता हुन नसक्नु भौगोलिक विकटताको दृष्टिकोण समेतवाट स्वभाविक मान्नु पर्ने हुन्छ । शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको २५ बटा मध्यवर्ती क्षेत्रहरूमध्येवाट फरक फरक मध्यवर्ती क्षेत्रवाट उत्पादन हुने सेतकचिनीको सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिवा कोहीलाई केही छोटो र कोहीलाई लामो समयावधि लाग्नु अस्वभाविक देखिदैन । ठूलो क्षेत्रफल भएको अवस्थामा टाढाको मध्यवर्ती क्षेत्रवाट आउने सेवाग्राहीलाई बढी समय लाग्न सक्छ भने नजिकैको मध्यवर्ती क्षेत्रवाट आउने सेवाग्राहीलाई अनुमति दिवा छोटो समयमा नै अनुमति दिन सकिन्छ । कुनै पनि सेवाग्राहीले सङ्कलन अनुमति तथा निकासी छोडपूर्जि दिवा विलम्ब भयो भनेर गुनासो तथा उजुरी गरेको समेत मिसिल संलग्न कागजातवाट देखिदैन । ठूलो क्षेत्रफल र भौगोलिक विकटता समेतलाई मध्यनजर गरी कसैलाई छोटो समय र कसैलाई लामो समय लगाएर अनुमति दिएको भनी पुनरावेदकले पेश गरेको स्पष्टीकरणको समूचित मूल्याङ्कन गरी न्यायिक मनको प्रयोग गरी निर्णय गर्नुपर्नेमा पुनरावेदकलाई कार्याविधिगत त्रुटी गरेको, समन्वय नगरेको भन्ने मात्र आधारमा सजाय गर्नु मनासिब देखिन आएन । पुनरावेदकले के कस्ता कार्याविधिगत त्रुटी गरेका हुन् भनी विपक्षीले विभागीय सजायको निर्णयमा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरेको पनि देखिदैन । कार्याविधिगत त्रुटी भनी अमूर्त शब्दको प्रयोग गरी पुनरावेदकको कार्यसम्पादन सन्तोषजनक देखिएन भनी निर्णयमा पुग्नु न्यायेचित मान्न सकिदैन । भौगोलिक कठिनाई र विकटताको परिस्थितिलाई दृष्टिगत गर्दा कार्य सम्पादन गर्ने समयावधि फरक फरक पर्न सक्ने मिसिल संलग्न कागजातवाट देखिएको हुँदा पुनरावेदकले कार्याविधिगत त्रुटी गरेको भन्ने आरोप खम्बीर हुन सक्ने देखिन आएन ।

जब, माथि विवेचना गरिएको सनुद प्रमाणका आधारमा निर्णय तर्फ विचार गर्दा, आ. व. २०७५।०७६ मा शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयले १३,३५,००० के.जी. सेतकचिनीको निकासी छोडपूर्जि दिएको देखिन्छ । प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्था हेर्दा बन नियमावली, २०५१ को नियम ११(१) मा कुनै बन क्षेत्रवाट अनुसूची-३ मा उल्लिखित सेतकचिनी लगायतका जडीबुटीहरु सङ्कलन गर्न चाहनेले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष निवेदन दिनुपर्दै भन्ने व्यवस्था रहेको देखियो । शे-फोकसुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको प्रबन्धीय योजना (२०७५।७६-

२०७९।८०) ले समेत सेतकचिनी उत्पादन तथा व्यवस्थापन कर्तुलाई प्रभावकारी बनाउने लक्ष्य तथा कार्य योजना अगाडि सरेको देखियो । प्रचलित ऐन, कानूनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी पञ्चार्थी रणनीतिक योजनाले प्रबोधन गरेका विषयलाई पुनरावेदकले आपनो सक्रियतामा जिम्मेवारी सम्पादन गरेको देखिन्छ । सेतकचिनी सङ्कलन अनुमति तथा छोडपूर्जि बापत राजध सङ्कलन गरी दाखिला गरेको पनि मिसिल संलग्न कागजातवाट देखिन्छ ।

हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३६ को दफा २४क, मा जडिवुटीको सङ्कलन तथा विक्री वितरण सम्बन्धी व्यवस्था गरिएको देखिन्छ । राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको बनवाट प्रचलित कानून वमोजिम सङ्कलन गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले जडिवुटीको किसिम् लङ्कलन जेत्र, परिमाण र सङ्कलन गर्ने उद्देश्य समेत खोली संरक्षक समझ निवेदन दिनुपर्ने, त्यस्तो निवेदन माग वमोजिमको जडिवुटी सङ्कलन इजाजत दिन उपयुक्त देखिएमा तोकिएको दस्तुर समेत लिई संरक्षकले इजाजतपत्र दिन सक्ने, त्यस्तो सङ्कलन इजाजतपत्र वमोजिम सङ्कलन गरिएको जडिवुटीको हकमा प्रचलित कानून वमोजिमको दस्तुर लिई छोडपूर्जि दिनुपर्ने र प्रचलित कानून वमोजिम सङ्कलन गर्न प्रतिवन्ध लगाइएको जडिवुटीको हकमा सङ्कलन इजाजत र छोडपूर्जि नदिइने भन्ने समेतको व्यवस्था उक्त नियममा गरिएको देखिन्छ । त्यसैगरी, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ को नियम २३ मा मध्यवर्ती निजी बन सम्बन्धमा व्यवस्था रहेको देखिन्छ । मध्यवर्ती क्षेत्रभित्रको आपनो हक पुग्ने जग्गाका धनीले आफ्नो इच्छा अनुसार मध्यवर्ती निजी बनको विकास, संरक्षण, व्यवस्थापन गर्न र बन पैदावारको उपभोग गर्न सक्ने, मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र स्वतन्त्र रूपले ओसारपसार र विक्री वितरण गर्न पाउने, त्यस्ता पैदावारहरू मध्यवर्ती क्षेत्र वाहिर ओसारपसार, विक्री, वितरण गर्नु पर्ने त्यस्तो धनीले संरक्षक समझ निवेदन दिनुपर्ने र सो निवेदनमा जाँचवुङ्गा गर्दा, गराउँदा उक्त बन पैदावार त्यस्तो धनीको देखिन आएमा संरक्षकले ओसारपसार गर्ने पूर्जि दिनु पर्ने समेतका व्यवस्था गरिएको देखिन्छ । सार्वे बन नियमावली, २०५१ को अनुसूची-३ को क.सं. (क) जरा तथा गानो जाति अन्तर्गत प्रकरण ५६ मा खिरोले (मेदा)/सेतकचिनी (*Polygonatum spp.*) जडिवुटीको छोडपूर्जि दिवा प्रति के.जी. रु. १५। - दस्तुर लाग्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । यसबाट सेतकचिनी प्रचलित कानून वमोजिम सङ्कलन गर्न प्रतिवन्ध लागेको जडीवुटी होइन भन्ने पनि स्पष्ट हुन आउँछ । यसरी, हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली तथा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावलीका उल्लिखित व्यवस्थाहरू हेर्दा, निकुञ्ज क्षेत्रभित्रका मध्यवर्ती क्षेत्र एवं मध्यवर्ती निजी बनमा सेतकचिनी सङ्कलन गर्ने इजाजत तथा सोको ओसारपसार गर्ने छोडपूर्जि जारी गर्ने वा नगर्ने कानूनी अधिकार संरक्षक (वार्डेन) लाई रहे भएको देखिन्छ । त्यस्तो अधिकार प्रयोग गर्दा अन्य कुनै अधिकारी वा निकायसँग समन्वय गर्नुपर्ने वा निर्देशन लिनु पर्ने गरी कानूनी दायित्व तोकिएको पनि देखिन आएन ।

मुलुकको सार्वजनिक प्रशासनलाई जनमूखी, ज्वाकदेही, पारदर्शी, रामावेशी तथा सहभागितामूलक बनाई त्यसको प्रतिफल सर्वसाधारणलाई उपलब्ध भएको, मुलुकमा सुशासनको प्रत्यासुति दिने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्ने समेत उद्देश्यले बनेको सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ को दफा २१ मा गरिएको प्रचलित कानून वमोजिम कार्य सम्पादन गर्नुपर्ने पदाधिकारीले आफुले सम्पादन गर्नुपर्ने काग निर्धारित शर्त तथा अवधिभित्र सम्पादन गर्नुपर्ने, आफ्नो जिम्मेवारी पन्थाउन नहुने व्यवस्था तथा दफा २४(च) मा गरिएको आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने विषयमा जिम्मेवार पदाधिकारी स्वयंले निर्णय गर्नुपर्ने र कुनै किसिमको कानूनी जटिलता वा द्विविधा नभएको सामान्य विषयमा माथिल्लो निर्देशन माग नगर्ने भन्ने व्यवस्था पनि उल्लेख गर्नु सान्दर्भिक नै देखिन्छ ।

सार्वजनिक प्रशासनलाई चुस्त, दुरुस्त र प्रभावकारी बनाउनको लागि कर्मचारीको सेवाको सुखा सँगसँगै दण्ड र सजायको व्यवस्था समेत ऐनले निर्धारण गरेको हुन्छ । दण्ड सजायको उद्देश्य कर्मचारीको आचारसंहिताको उल्लङ्घन नहोस र कर्मचारीलाई आफ्नो पदीय दायित्व र जिम्मेवारी पूरा गर्न उत्प्रेरित होस भन्ने

२४९

रहेको हुन्छ । सजाय दिने अधिकारीले आफ्नो अधिकार प्रयोग अदृश्यक प्रमाणको समूचित मूल्याङ्कन गरी विवेकपूर्ण किसिमले प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त समेतको प्रतिकूल नहुने गरी प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ । प्रशासकीय न्यायको सिद्धान्तको प्रतिकूल हुने गरी गरिएको निर्णयिलाई न्यायसंगत मान्न सकिन्दैन ।

तालुक निकायले यस्तो कार्यमा आवश्यक समन्वय गर्नु भनी कानून बमोजिमको परिपत्र समेत गरेको नदेखिएको अवस्थामा कानूनले तोकेको जिम्मेवारी पूरा गरेको पुनरावेदकको कार्यलाई समन्वयात्मक कमजोरी र कार्यविधिगत त्रुटी भएको भनी मनोगत रूपमा व्याख्या, विश्लेषण गरी विभागीय सजाय गरेको कार्य मनासिव देखिन आएन । कार्यविधिगत त्रुटी भनी अमूर्त शब्द प्रयोग गरी कोही कसैलाई सजाय गर्नु न्याय संगत हुँदैन । यस्तो कार्य गर्नुपर्नेमा यस्तो कार्य भएको भनी स्पष्ट रूपमा कानूनी त्रुटीहरु औन्याउन सकिने स्थितिमा मात्र सजायको प्रावधान प्रयोग गर्नु पर्दछ । कुनै व्यक्ति उपर गरिएको सजायले उसको व्यक्तित्वमा दीर्घकालीन असर पार्ने हुनाले वस्तुनिष्ठ प्रमाणको समूचित मूल्याङ्कन गरी सजाय गर्नु पर्दछ भन्ने न्यायको मान्य सिद्धान्त हो । यसरी पुनरावेदक उपर सजाय गर्ने जस्तो कुरालाई सामान्य हिसाबले हेरी समन्वय नगरेको तथा कार्यविधिगत त्रुटी गरेको भनी रातही रूपमा व्याख्या गरी पुनरावेदक उपर गरिएको विभागीय सजाय न्यायको रोहमा अमान्य देखिन आयो । पुनरावेदकले कुन कानून अन्तर्गत कुन विषयमा मायिल्लो निकायसँग समन्वय गर्नुपर्ने थियो र सो बमोजिम नगरी कुन कानून विपरितको कार्य हुन गयो र सो वस्तु सजाय गर्नुपर्ने देखियो भन्ने कुरा सजायको निर्णय आदेशबाट नदेखिनुका साथै छोडपूर्जि दिदा एकस्पता कायम नगरी कार्यविधिगत त्रुटी गरेको भनिए ताहानि कुन कार्यविधिगत त्रुटी भयो सोको वस्तुनिष्ठ तथ्य र प्रमाणको आधारमा प्रमाणित नै नगरी कानूनले प्रदान गरेको अधिकार प्रयोग गरी निकुञ्ज क्षेत्रभित्रको निजी जगामा उत्पादित सेतकचिनी राजध समेत दाखिल गराई कानूनी कार्यविधि पूरा गरी सङ्कलन अनुमति र निकासी छोडपूर्जि दिएको विषयमा पुनरावेदकले मायिल्लो निकायसँग समन्वय नगरी कार्यविधिगत त्रुटी गरेको भन्ने कसूर मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टी हुन सकेको अवस्था देखिन आएन । तसर्थ, पुनरावेदक प्रमोद कुमार यादव उपर लगाएको निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को (क) र (घ) को कसूर पर्याप्त आधार र कारणबाट प्रमाणित हुन नआएको अवस्थामा सोही ऐनको दफा ५९ (क) को (२) बमोजिम दुई तलाव वृद्धि रोका गर्ने गरी मिति २०७६।। ३० मा वन तथा बातावरण मन्त्रालयका सचिवबाट पुनरावेदक उपर भएको विभागीय सजायको निर्णय कायम रहन नसकी बदर हुने ठहर्दै । फैसलाको जानकारी पुनरावेदक, विपक्षी तथा विशेष सरकारी बिकालको कार्यालय, काठमाडौं समेतलाई दिई दायरीको लगात कट्टा गरी मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

सदस्य
(कृष्ण प्रसाद पौडेल)

उक्त रायमा सहमत छौं ।

सदस्य
(रीता मैनाली)

अध्यक्ष
(डिल्लीराज घिमिरे)

इति सम्बत् २०७७ साल पुस महिना ६ गते रोज २ शुभम् ।